

דנה ספקטור ורן שריג עם
בבון על שפת אגם טנגניקה
שבטנזניה. "אם יש שינוי
שמחכה לי באפריקה, ייתכן
שהוא זה עתה התחיל"

נחנו מתיישבים בתוך גבעו
לי דשא גבוהים בתוך היער
בשמורת גומבה, ליד אגם
טנגניקה שבטנזניה. חולפת
שנייה, ואנחנו שומעים צליל
חייתי, צליל שאי אפשר לש-
מוע בשום גן חיות בשום עיר אירופית. זה מתחיל
בנחירות כאלו של התרגשות, שלאט לאט מתגב-
רות למין צרחה כמעט אסתמטית, יש לזה ווליום
של סירנה של מכבי אש, ובכל זאת זה מתוק יותר
מנשיקה. ברכת השלום המסורתית של קופי האדם.
"הנה פאדג", אומר איזאיה, טנזני שמכיר כל
שימפנזה ושימפנזה בשם, ואפילו יודע לנתח את
התכונות של כל אחד מהם. "הוא זכר האלפא והוא
מצא אוכל, ועכשיו הוא קורא לחברים לחגוג איתו".
אנחנו מרימים עיניים, והנה הוא, במלוא תפא-
רתו, מאצו שחור פרווה שיושב ברגליים פסוקות
ואשכים מתנודדים מטה. בתוך פחות משנייה נשמע
רחש מטורף מסביבנו, הצרחות מתגברות עד שצ-
ריך לכסות את האוזניים, וחמישה בני המשפחה שלו
מתיישבים לידו ומתחילים ללקט פרי צהוב, כולל
אמא אחת עם תינוק יונק. אני חושבת על האמא
הגדולה של השימפנזים האלה, החוקרת ג'יין גודול,
ונזכרת איך אתמול בבוקר ראיתי את הזריחה מול
החוף של ג'יין בכבודה ובעצמה. חוף לבן, פראי וריק
מכל אדם, חוף חלומות שרק מחכה שאעלה עליו
ואטייל עד שאיעלם מהעין.

מהגוני באוהל

זה היה על שפת אגם טנגניקה, הזריחה הרוח-
נית ביותר שראיתי בחיים. שכבתי באוהל, משקיפה
דרך היריעה המרושתת. צעיפים של ערפל ריחפו
בשמיים. רן עוד ישן, מצונף בתוך סדיני הכותנה
הצחורים כמו מומיה שאין לה שום כוונה לחזור
לחיים. דווקא התאים לי שהוא ישן, לא בא לי להפר
את דממת האלוהים הזאת עם שיחות של בני אדם
כמו "איפה הספריי ציטרונלה נגד יתושים?" ו"מתי
הם אמרו שמתחילה ארוחת הבוקר? בשש וחצי או
בשבע?" אני קמתי מוקדם ולכן הרווחתי את הער-
לם הבתולי הזה שמנצנץ בשמש החיוורת, הוא שלי
כדי לקרוע לו את הארזיה ולהטביע ראשונה את כף
הרגל שלי על החול שלו.
"אפריקה תשנה אותך", הבטיח לי אחי הגדול
לפני שנסענו. הוא עבד שם שנים. "אין על אפי-
ריקה", אמר. "זה לא רק השמיים שקרובים אליך
יותר מאשר בכל מקום אחר, באמת, הכוכבים כל
כך קרובים שאת כמעט יכולה לגעת בהם. אבל זה
גם היופי של האנשים, הריחות, אפילו העוני. אני
מבטיח לך, את לא תחזרי אותו הדבר".
רק שבינתיים אני בטנזניה כבר יומיים, ודומה
שעוד לא קרה לי שום דבר.

המיטה המפוארת עשויה מעץ עשיר ומגולפים
לתוכה ביד אמן כל מיני פרחים וחיות. איך לעזא-
זל הצליחו לגרור את מיטת המארי אנטואנט הזו
לתוך סכך הג'ונגל של טנזניה, ולא סתם למעבה
היער, אלא לתוך השמורה של גודול? כאן, במקום
הזה ממש, אולי אפילו ממש ליד עץ הפפאיה הזה,
היא תיצפתה על הקופים בסביבה הטבעית שלהם,
גילתה את כל התגליות פורצות הדרך שלה על
הקשר בין שימפנזים לבני אדם. וכן, היא עדיין חיה,
למרות שהיא שייכת למועדון המכובד של "מה, היא
לא מתה כבר?" שאליו שייכים גם סרבני הספרים
מכובדים כמו דוריס דיי וקליף ריצ'רד.
ולא סתם חיה, עדיין עובדת ומאוד פעילה בגיל
83. היא נודדת בעולם ומרצה על שימור חיות הבר,
ותחנת המחקר שהקימה פה בשנות ה-60 עדיין חו-
קרת קופי אדם לפי השיטה שלה, והיא טורחת לבקר
במקום פעם בכמה חודשים. "אנשים בוכים כשהם
רואים אותה מסתובבת פה", מספרת לי מנהלת
השמורה היפהפיה, הפינס. "בשבילנו היא רגילה,
אבל בשביל התיירים היא כמו אלוהים".
או לפחות קרושה מודרנית. מופת לטוהר מוס-
רי ולמצוינות מחקרית. אז איך היא הסכימה שיפרו
את הטוהר המדעי של תחנת השימפנזים שלה, אחת

דנה ספקטור, טנזניה

ללכת עד הקוף

ברוכים הבאים לשמורת גומבה, טנזניה. כאן חוקרת הקופים המהוללת ג'יין גודול וחבריה נאבקים על הצלת חיות הבר שהולכות ונכחדות - ובראשן השימפנזים. **דנה ספקטור ורון שריג** יצאו למסע של פעם בחיים, נתקלו בבבון ששדד אותם, בזריחות עוצרות נשימה, במשפחת השימפנזים המפורסמת בעולם, ובאנשים שעושים הכל, כדי שלמרות העוני, היובש והציידים שמסביב - גם היצורים שחולקים איתנו 98.7 אחוז מהדנ"א יצליחו לשרוד את המאה ה-21. דוח מהצד הפראי

צילומים: אדי גרלד

ספקטור ושריג (במרכז) בשמורת גומבה בעקבות השימפנזים. "בפעם הראשונה בחיינו זה הבן אדם שאחרי הקור, לא הקור שאחרי הבן אדם". משמאל למעלה: גודול ושימפנזה. משמאל למטה: מיקהל ג'קסון ובאבלס

"אחרי שעה של צוואר נקוע שמופנה אל הצמרות, אין לי ספק שאני לא היחידה שדמיינה את עצמה מחובקת ארוכות בזרועותיו של שימפנזה. זה כמו להתאחד עם התאום שלא ידעת שהיה לך. אני מתה לחבק את גימלי, השימפנזה היחיד שהסכים לרדת מהעץ. מה יקרה אם אושיט לו יד רק לשנייה?"

גדל הסיכוי שתושביו יכרתו יותר עצים כדי להצליח לשים אוכל על השולחן. כדי למי נוע זאת, גודול יזמה תוכנית שהמטרה שלה היא לנטוע כמה שיותר עצי פרי ושיחי מאכל בכפרים שליד השמורה כדי שהכפריים יוכלו להתפרנס מהם ולא יתקרבו לג'ונגל היקר.

ועכשיו, על החוף, אני נזכרת במשרד של גודול. היא הצליחה למצוא משמעות לחיים שלה באפריקה, ואני? אני כבר יומיים מנסה להרגיש משהו אחר, חוץ מ"מעניין אם יהיו שם חנויות". אפילו פה אני לא מניחה לחי פושאחריימשהו שלי. ואולי זה לא רק אני, אולי זה בעצם הסיפור של האדם הלבן באפריקה. הוא תמיד חיפש בה אצרות, שדר אותה מכל המשאבים והשנהבים והספירים והבחורות עם עור הקטיפה. זה כל מה שתמיד עניין אותנו, המערביים, בערש התרבות שממנו כולנו הגענו, מה אנחנו יכולים להעמיס על אונייה ולשנע הביתה. אם זה אנשים, נכבול אותם בשלשלאות ונהפוך אותם למי שרתים. אם זה חיות, ניקח אותן לגן החיות בברלין, שגם הילד שלנו יידע מה זה צ'יטה. זה כאילו אנחנו יודעים בחוש שכאן זקפנו לראשונה את הגב וירדנו מהעץ והתחלנו לדבר. וזה מאיים עלינו, הקרבה הזו לאנשי הכפר, לחיות. בכל פעם שאנחנו שומעים את צמרות הדקלים שרות ברוח, משהו עתיק ונשכח זו בנו, ואנחנו יודעים, עם כל הסקייני ג'ינס והנעליים הנכונות של נייקי בצבע הוורוד המדויק שקנינו, שמתחת אנחנו בדיוק כמו כל יציר טבע אחר. וזה מאיים עלינו.

ופתאום, מישוה מטיל צל על החול מולי. אני מרימה את הראש ורואה אותו. בבון גדול יושב אולי עשרה סנטימטרים ממני, וזה הכי קרוב לקוף שישבתי בחיי. העיניים שלו כל כך חכמות שאי אפשר לא להאמין בתורתו של דרווין. הוא שולח יד ומלטף את עצמו

מהיעדים שהצבתי לעצמי. וגם באפריקה אני אותו בן אדם מאכזב, חושבת בעיקר על דבר אחד: מה אני יכולה לקנות פה?

חיית המלאך שלי

די קשה להגיע לשמורת גומבה, ולכן היא נשארה כל כך אותנטית. זו גם הסיבה שהשימפנזים בה עדיין חיים, שעה שבמקומות אחרים הם נכחדים. השמורה כל כך מרוחקת, שאפילו הציידים שהכי חמים על הרעיון של לתלות פרוות שימפנזה ליד הפלומה לא טרחים לחצות בשביליה ג'ונגלים ואגמים.

במטוס קל - פחד בלתי נתפס - וסירה, הגענו לגומבה שמורת הסבר שנשארה בדיוק כמו בסיקסטיו. חמישה מבני אבן בסיסיים מהווים את תחנת המחקר. הרבר היחיד שנראה טיפה מתקדם זה צלחת הלוויין, וגם היא סובייטית ומיושנת. אני מציצה דרך החלונות ונדהמת לגלות במבני האבן גלובוס ומצפן ומה שנראה כמו משרד ישן, דברים שראיתי רק בסרטים של אינדיאנה ג'ונס. יכול להיות שעם הציוד הזה החוקרים פה מביאים לעולם את הממצאים הכי מתקדמים על קופי אדם? על דלת עץ אחת תלויה תמונתה של ג'יין גודול, גזיר עיתון שמצהיב בשמש הקופחת. "דיס", אומר לי אחד הטנזים, "דיס היר ג'יין גודול אופיס". היא הרוויחה המון וקיבלה מלגות, תחנת המחקר שלה היא אחת המפורסמות בעולם, והמשרד שלה נותר חושט ספארי, אפילו בלי שלט מזהב עם שמה? את כל הכסף אני מעבירה למען המטרה, אני נזכרת שהיא אמרה. "הכל הולך בחזרה לקרנות שהקמתי כדי לשמור על החיות".

אחת הבעיות הכי גדולות של הקופים, מתברר, היא כריתת היערות בסמוך להם. ככל שהכפר שקרוב לשמורה יותר עני, כך

אהבה חיות, את דוקטור דוליטל ואת טרזן. "כל כך התאהבתי בטרזן", סיפרה, "שלא הבנתי מה הוא עושה עם ג'יין הרכרוכית הזאת, מה לאיש הקופים שמשלשל מענפים ולא יזוז בת אצולה מפונקת שלא יודעת לטפס על עץ בלי לבקש שגבר יעזור לה".

אז היא הפכה את עצמה לג'יין הנכונה, עבדה בעבודות מזדמנות וחסכה מספיק כסף כדי לקחת את עצמה לאפריקה. שם היא פגשה חוקר בתחום האנתרופולוגיה בשם לואיס ליקי, והוא זה ששינה את חייה, ואת גורלם של כל השימפנזים בעולם באופן עקיף. הוא התאהב בה מיד, סיפרה, "לא הפסיק להציק לי עם הצהרות אהבה ופתקים דביקים והצעות לארוחת ערב, רק שהוא היה גבר נשוי בן 50 עם שלושה ילדים, ואני הסתכלתי עליו וחשתי לעצמי, 'הממ, לא תודה'".

גודול עבדה אצלו כמזכירה שלוש שנים. רק אחרי שהשתכנע שיש לה מספיק סבלנות, גייס אותה לחקר הקופים שלו, כאחת משלישיית נשים: גודול הופקדה על השימפנזים, דיאן פוסי הוצבה אצל הגורילות בזאיר, קונגו של היום, וברירות גלדיקס נסעה ליערות של בורנאו, לחקור אורנגאוטנים. אף אחד לא ידע למה בחר ליקי דווקא בנשים צעירות שייסעו למקומות מסוכנים כאלו, דיאן פוסי אפילו נאנסה על ידי אנשי מיליצייה ואחר כך נרצחה על ידי ציידים זועמים. הוא הסביר שיש בנשים משהו סבלני, פתוח ולא נפוח מחשיבות עצמית שמביא למדע גישה מרעננת. גודול, למשל, הייתה מלצרית לפני שבאה לכאן. היא לא הייתה מדענית, אפילו לא סטודנטית לזואולוגיה כשהוא גייס אותה, ובכל זאת הפכה לחוקרת הקופים המפורסמת בעולם.

אני כבר בגיל של אמא של גודול כשהיא הגיעה לכאן, ועדיין לא הגשמת שלישי

מחזיתות המאבק להצלת הקופים באפריקה, ויביאו לשם אוהלים עם מיטות אפריון ועם רצפת פרקט ממורקת, ואפילו חדר אמבטיה עם מראה וניאגרה? "קוראים לזה גלאמפינג, שזה קמפינג עם גלאם", אמר לי רן. "אוהלים שגורמים לך להרגיש הכי אדון אחווה קולרי ניאליסטי שנייה לפני שהוא מטריד מינית את המשרתת השחורה".

והאמת היא שזה באמת יפהפה, וגם רומנטי כל כך, להיכנס לאוהל סיררים כמו שהיה לאבא שלך במלחמת ההתשה ופתאום לגלות שבתוכו מחכים לך שולחן מהגוני וברוי מתכת וסל מקש עם תפוחי עץ שאפילו לא צריך לציין שהם האמאא של האורגניים. רק שזה גורם לי להרגיש כמו עוד תיירת מערבית מפונקת שבאה לפה כדי להרגיש לשנייה חוקרת שימפנזים מהוללת. ואני נזכרת שגודול אמרה שהיא אף פעם לא עולה להר לבקר את השימפנזים האהובים שלה, כשיש כאן יותר מדי אנשים.

מבאס אותי להיות התיירת הזאת שהורסת לג'יין גודול את גן עדן. אני עדיין מרגישה בתוכי את הפראות והסקרנות שהיו לי בגיל 20, את הגודול הפנימית שמתה לזרוק הכל ולנסוע לטייידה'לוך כדי להציל איזו חיה, לאמץ כפר ולשנות את הגורל שלו. "מאוחר מדי", אני חושבת, ואלה אולי שתי המיני לים הכי עצובות שקיימות בשפה העברית.

"זה גלאמפינג בעינייך?" אמרה לי רונית. רונית זו ררנית הרשקוביץ, הבעלים של "ספארי קומפני", שגילוי נאות: היינו אורחיה כל המסע הזה. את החברה הקימה בעקבות משבר גיל 40 די דומה לשלי. רק שבניגוד אליי, היא הפכה את המשבר לחברה שמתמחה בעיצוב חוויות ספארי ייחודיות. אפריקה בסגנון בוטיק. היא טיפוס כובש, רונית, סוג של לורנס איש ערב ממין נקבה שמרחף לו בגליות לבנות ומדבר בתנועות ידיים מלאות רגש. הקיק שלה הוא לגלות מדינה אפריקאית שהישראלים לא גילו, נגיד כמו מוזמביק שאליה נמריא אחרי טנזניה, ולמצוא בה לפחות עשר נקודות קסומות, לא נגועות ולא מתוירות מדי.

ג'יין הנכונה

אני כמעט לא שמה לב שמזמן יצאתי מהאוהל, והרגליים שלי כבר הובילו אותי לשפת האגם. אני משקיעה את הבהונות בחול הפורדתי, מהרהרת אם ייתכן שברגע זה ממש הן נוגעות בחתיכת היסטוריה. העולם כל כך טרי ורחוק, שאני יכולה ממש לדמיין את הבוקר ההוא, שבו ג'יין גודול בת ה-26 הגיעה לפה בפעם הראשונה. זה היה ב-14 ביולי 1960. אני עוצמת את העיניים ומדמיינת שתי נשים אנגליות בספינת דיג לבנת מפרש: צעירה יפה עם עיני דבש ואמא שלה, שמסתכלת על החוף הבודד בדאגה. הממשלה הבריטית סירבה לתת לג'יין שלה לנסוע לחוף הזה בלי בת לווייה, בטענה ש"זה לא מכובד לעלמה צעירה", אז היא נאלצה לעזוב את הבית הנעים שלה באנגליה, ולנסוע עם הבת המיוחדת שלה, זו שנכנסה לה בראש ג'וק לחקור קופים.

איך בדיוק מתהווה אדם שמשנה את העולם? מה בילדותו מרמוז על תהילת נצח? גודול היא אייקון תרבות, סימן רשום. היא תמיד

צפו באפליקציה במסע של דנה ורן לשמורת השימפנזים

להורדה ב' APP STORE
GOOGLE PLAY II

למרבח הצער, השמועה על בואה של קבוצת עיתונאים מארץ הקודש הגיעה לאוזני משרד התיירות המקומי, שמיהר לשגר משלחת מכובדים. גם ככה השימפנזים המקומיים, לא תמיד אפשר לראות אותם, לא תמיד הם מניחים להתקרב. אז בטח כשזו משלחת עצומה. יש מערכת יחסים מורכבת בין המכון של גודול לבין משרד התיירות הטנזני. הטנזני נים מעוניינים שכמה שיותר מערביים יבואו לראות "את יופייה הטבעי והשגייב של ארצנו". רק שלגודול יש חוקים מחמירים שנועדו לשמור על אוכלוסיית הקופים המידלדלת של האזור. כשהיא התחילה היו מיליון שני מופנים בעולם, עכשיו יש פחות מ-250 אלף. וגם אוכלוסיית שימפנזי גומבה הירלדלה אחרי שהקופים נדבקו בדלקת ריאות מאחד המבקרים. לכן צריך לשמור מרחק של עשרה מטרים מהשימפנזים. אסור להציע להם פירות ובטח לא ביסלי כמו בספארי.

השימפנזים בגומבה מחולקים לשלוש משפחות, כולן קרובות על שם האמא. אנה-נו הולכים בסבך, מחכים לבואם, לא שבכלל ברור מה יהיה טיבו של המפגש. אם אסור להתחבק ואסור לתת בננה, מה יש לי להציע לחיית ג'ונגל פראית? הדבר המדהים הוא שנפלנו על המשפחה אולי הכי מפורסמת בעולם המדעי, המשפחה של גרמלין, הלא היא הסופר-מאם. גרמלין היא השימפנזה היחידה בעולם שהצליחה להרות תאומים, גולדן וגליטר, ולגדל אותם. כל השימפנזות האחרות שכלו לפחות גור אחד בתהליך.

כדי להבין איך גרמלין עשתה את זה, צריך להתבונן בסגנון האמהות של הקופות. "האמא הקופה במיטבה היא אמא נפלאה", סיפרה גודול. "היא אכפתית ומגוננת, מקפידה לשחק עם הגורים, ומצד שני לא מהססת לאכוף משמעת ולחנך את התינוק לעצמאות, שילמד ללקט אוכל לבד". שנים אחר כך יבוא לבקר באי צלם של "נשינל ג'יאוגרפיק". הוא יתאהב בגודול והם יתחתנו ויעשו ילד, הוגו שמו הרשמי, שמו בקופית "גראב", לתפוס חוק. גודול מספרת שהיא חינכה את התינוק בדיוק כמו שהיא ראתה את גרמלין מגדלת את התאומים.

"התאומים של גרמלין פה?" אני שואלת את איזאיה. "אחד מהם כן", הוא מצביע על שימפנזה מגודול. "השני עבר למשפחה אחרת. אבל כשהם נפגשים הם מתחבקים וצורחים בשמחה, זה מרגש מאוד".

אני חושבת על הוגו, בנה של גודול, שהתחנך בג'ונגל בשיטת עקרון הרצף עם אמא שמחקה שימפנזה, ואני מסתכלת קצת על גרמלין, היא כבר בת 47, די זקנה יחסית לקופה, כלומר היא כמעט בגילי. אף זכר כבר לא יריב עליה, ואני מדמינת את ג'יין

הוא נתן לה להתקרב כשגהר מעל קן טרמיטים, וככה היא יכלה לראות שהוא משתמש בענף שקטף כרי לגרות את הטרמיטים לתוך קוף את הענף במקום אותו, מה שאיפשר לו להעלות לפה שלו חופן נאה שלהם. הממצא היכה את הקהילה המדעית בהלם. עד אז חשבו שמותר האדם על החיה הוא ביכולת שלו לייצר כלים ולהשתמש בהם. "אם זה ככה", כתב לה פרופ' ליקי, "אולי הגיע הזמן לחשוב מחדש מה זה אדם".

גודול לקחה את ההלצה שלו ברצינות, והיא עד היום טוענת שקופי האדם הם קרובי משפחה שלנו ולכן אסור לכי לוא או לצוד אותם, או לעשות בהם ניסויים. המאבק הכי מפורסם שלה היה בגן חיות אחד בארה"ב שביקש לייבא שימפנזה. היא טענה שכיוון שמדובר בסוג של בן אדם, זו חטיפה בלתי חוקית. והיה המאבק שהיא ניהלה נגד מייקל ג'קסון שאימץ את השימפנזה באבלס. היא טענה שהוא מכה אותה, שמהרגע שהוא הפסיק להיות גור חמוד מייקל הפסיק להתייחס אליו. היא ניצחה והביאה את באבלס לבית האבות לקופי אדם שהקימה בפלורידה.

אני לא יודעת אם הבבון הזה הוא חיית המלאך שלי, אבל הוא בפירוש הדבר הראשון באפריקה שחודר את מעטה האישיות היומיומית שלי. זאת שהי באתי מהבית וחושבת על איך להדביק את הצדפים האלו על מראה ואם רן יכעס שלא הערתי אותו כדי לחלוק את הורחה הזו. קצת קשה להסביר את זה, אבל הנוכחות שלו גורמת לי סתם להיות. אני לא רוצה שום דבר חוץ ממה שיקרה כרגע.

"פססט", אני פתאום שומעת צעקה ורואה שניים מעובדי השמורה מנופפים במקל ליד האוהל שלנו. מתברר שבזמן שהתאחדתי לי עם הבבון, החבר שלו גנב מהאוהל את התפוחים. "עשה לך תרגיל טינדר טיפוס", אומר לי אדי הצלם. "פיתה אותך עם דיק פיקס, הסתכל עלייך כאילו את האישיה הכי יפה בעולם, וכל הזמן הזה כל מה שהוא רצה זה את התפוחים שלך".

ולא רק זה, הבבונים פה גם למדו לפתוח את הריצ'רץ של האוהל. לכזאת רמת תחכום הם הגיעו, רק שאף אחד לא מתפעל מכמה שהם דומים לבני אדם, כי רק לשימפנזים 98.7 גנים משותפים איתנו.

סופר-מאם לפניך

השעה עשר בבוקר בגומבה, ואנחנו מתכוננים לעלות להר, לראות את השימפנזים.

"אני שולפת מאה דולר ונותנת להן. המאמות בשחור מרימות אותי ורוקדות איתי, ובסוף אני מקבלת מתנה - שני צמידים קש. ואותם אני לוקחת איתי למוזמביק, לאי מסחרר ביופיו. אני קונה שם תכשיטי כסף, אבל צמידים הקש שקיבלתי מהמאמות בשחור נשארים הרכוש הכי יקר שלי"

למטה, ואני מגלה שהפין הוורוד שלו כבר לגמרי בחוץ. "ככה מהר אתה מביא לי דיק פיקס?" אני אומרת לו, "אפילו בלי שלום?" היד שלו ממשיכה ללטף את עצמו בחור סר מבוכה שיש רק לחיות, והעיניים החורמות-אדומות שלו ממשיכות לסקור אותי בסקרנות. הוא לא מפחד ממני בכלל, ואני לא מפחדת ממנו גם, למרות שיש לו שיניים חדות כמו מצ'טה ואיבר המין שלו שלוף. "אני קוראת לזה חיה מלאך", אמרה פעם גודול. "לכל אחד יש אחת כזאת, חיה שמגיעה ומראה לו כמה היא אנושית, כמה היא מלאה ברגשות ובחששות ובתקוות בדיוק כמוהו". חיית המלאך שלה הייתה שימפנזה. זה קראו לו דיוויד גרייבירד, הוא היה אלפא מייל עם אטיטור. אחרי חודשים שבהם אף שימפנזה לא התקרב לגודול, יום אחד הוא ניגש וסקר את המחברת שלה, ואחר כך גם הסכים לקחת בננה, ואז התחיל לבוא כל יום, ממש כמו חבר אמיתי.

ספקטור בכפר הכי קרוב לשמורת גומבה. במרכז: להקת המאמות. "אין פה מים זורמים, אבל יש טלפון סלולרי"

ספקטור ושריג
באגם. "הזריחה
הכי רוחנית
שראיתי בחיי"

להסתובב רעב שלושה ימים ושיהיה לך סלולרי. יכולות להיות לך נייקי שקיב לך מתייר, אבל לא מספיק כסף לקנות מחברת חשבון. וכולם פה במוד הישרדות. בגלל זה מערכות היחסים פה הן נוילות. לאישה אחת יכול להיות בעל, ועוד בחור בשביל הסקס, ועוד שוגר דרי בשביל הכסף. אף אחד לא יאשים אותה שהיא בוגרת, היא פשוט מסתדרת עם מה שיש. את נמצאת ביבשת שבה לקנות סקס זה יותר זול מלקנות דג בשוק דגים."

במרכז הכפר אירגנו לנו קבלת פנים. להקת נשות הכפר, המאמות, לבושות שחור ושורקות במשרוקיות עץ ושרות בהרמוניה. להקה של צעירים שרים על שימור היער כמו ילדים טובים. לא משנה, כי הנה סוף־סוף ההוכחה שלי שהייתי פה. אז אני קונה סל, רק שזה לא עושה לי כלום. הסל לא סתם ריק, הוא ריק ממשמעות, נקנה בלי שאני אזכור את האישה שמכרה לי איתו, כי היא כולה הייתה יד שלקחה ממני שטר.

גודול אמרה שנתינה, גם אצל הקופים, נכנסת יותר חזק כשהיא מלווה במשי חקים. בתנועות גנדרניות אני מציעה למאמות את כל מה שיש לי בתיק. ואחרי הספריי נגד יתושים ומברשת השיניים, אני שולפת מאה דולר ששמרתי לשופי נג ונותנת למנהיגה, בשביל העתיד. לא ציפיתי שהשמחה תהיה כל כך חזקה, זה לא שקנתי להן מחלקה קרדילוגית. הן מרימות אותי ורוקרות איתי, ובסוף אני מקבלת מתנה – שני צמידים קש פשוטים. ואת הצמידים האלו אני לוקחת איתי למוזמביק, לאי טרופי מסחרר ביופיו שנ קרא איבו. עם הצמידים האלו אני שוחה במי הטורקיז, וראו זה פלא, הם לא מתפרקים. הצמידים האלו נשארים עליי גם כשאני סוף־סוף מגיעה למחוז חפצי, חנות תכשיטי הכסף הנודעת בכל אפריקה. תושבי איבו מסוגלים לייצר מאבן, סכין וכמה חוטי מתכת עדיים וצמידים שנראים כמו תחרה שנרקמה מאור ירח. את תכשיטי הכסף מייצרים בקצה האי, במבצר פורטוגזי שבו כלאו מאות מבני האי בתאי צינוק, ומשם שיגרו אותם לחיי סבל, אונס ועבדות. אני קונה תכשיטי כסף, אבל צמידים הקש שקיבלתי מהמנהיגה של המאמות בשחור נשארים הר כוש הכי יקר שלי.

זה אי מושלם, איבו אשר במוזמביק, האוכל מופלא, מיני דגים ופירות ים משוחים בתבלינים חריפים. האנשים מקסימים, אני מרגישה כמו עלה גדול מרוב שהאוויר עסיסי וסקסי פה. אבל אחי, שה בטיח לי שאפריקה תשנה אותי, הוא ישמע על טנזניה ועל הקופים. מה למדתי מג'יין גודול? שהטבע הוא אהבה ואהבה היא טבע. אין לי מושג מה זה אומר, רק שמה טבע לומדים לתת ולומדים להילחם, לר מדים לשרוד ולומדים לשחק כשיש רגע. ובעיקר מבינים שהכל, כל הקשיים, שווה בשביל רגע אחד שבו נוצר קשר. עיניים פוגשות בעיניים, חיוך מחקה חיוך, ומשהו משנה משהו. לאט, אבל לתמיד. ●

למעלה והידיים באוויר כמו בוב מארלי אחרי ג'ינט. הוא כל כך קרוב, מה יקרה אם אושיט לו יד רק לשנייה? אבל אני שוכבת ליד גימלי, אמנם רחוק ממנו, אבל עם הרגליים למעלה והידיים באוויר, בדיוק כמוהו. ולרגע נהיה בינינו נו משהו עדין. השימפנזים הם לא כמו הבכונים, אישה אחת הפכה אותם לסלבים עם זכויות יתר. ועדיין, דווקא העובדה שאני לא יכולה לרצות מהם כלום, לא חיבוק, לא סלפי, הופכת את זה למיוחד. "אנחנו כל כך רגילים להאניש דב רים", אומר דן. "בכל פעם שהכלב שלנו משפיל זנב ונכנס מתחת למיטה, אנחנו אומרים שהוא נעלב. ודווקא את מי שחור לק איתנו הכי הרבה גנים אנחנו לא יכו לים להפוך לשלנו, לא יכולים להאניש". והוא צודק, בפעם הראשונה בחיינו זה הבן אדם שאחרי הקוף, לא הקוף שאחרי הבן אדם. אנחנו הולכים אחריהם מעץ לעץ, אנחנו מרכינים את הראש ושותקים כשהם מגלים סימנים של פחד. ופתאום אני לא חושבת על איך אני אקנה יהלומי דם בזול. אני נמצאת במקום שבו אסור לי לרצות שום דבר, ודווקא שם אני נהיית הכי אני. ואם יש איזשהו שינוי שמחכה לי באפריקה, ייתכן שהוא זה עתה התחיל.

העוני החדש

לכפר הכי קרוב לשמורת גומבה קור ראים מוואנגונגו, נרמה לי. מה שבטוח זה שהם לא ראו הרבה אנשים לבנים. אנחנו מגיעים לשם בסירה שעור ברת לאורך קו החוף ואוספת אנשים. ילדים משחקים בכדורגל שעשוי משקיות מלופפות בסלוטייפ, נשים יושבות בפתח הבית, חדר אחד עם כיסא ולפעמים מיטה, ומקלפות דלועים. הביוב זורם חופשי, אין פה מים זורמים, אבל לפחות לשני אנשים שראינו בדרך יש טלפון סלולרי. רי. "זה העוני החדש", אומר לי אחד מאנשי השמורה. "אתה יכול

"פסטט", אני שומעת צעקה ליד האוהל שלנו. מתברר שבזמן שהתאחדתי לי עם הבבון, החבר שלו גנב מהאוהל תפוחים. "עשה לך תרגיל טינדר טיפוסי", אומר לי אדי הצלם. "הסתכל עלייך כאילו את האישה הכי יפה בעולם, וכל הזמן התפוחים שלך"

ליד הבבון על החוף. "הוא לא מפחד, אני לא מפחדת"

גודול, כמה סבלנות היא הייתה צריכה כדי לשבת פה שנים על גבי שנים וסתם להסתכל על השימפנזים אוכלים, ישנים, מזדווגים ורבים על טריטוריה. שלושה דברים עיקריים הביאה גודול ממחקר הקופים שלה והם שינו את התפיסה המדעית. הראשון הוא שקופים מייצרים כלים, השני הוא שהם לא צמחוניים, אלא אוכלים בשר, אפילו בשר של קופים קטנים, והשלישי, שהם מסוגלים לרגשות עזים ולא הישרדותיים בעליל, שעד אותו זמן יחסו רק לבני אדם.

ופה אנחנו מגיעים לחלק ששבר לגודול את הלב. שימפנזים הם יצורים שמסוגלים להתאהב, ממש להתאהב, כמו שקרה כאן לאחת השימפנזות. למרות שזכר האלפא כפה עליה יחסים, יום אחד היא ברחה עם שימפנזה אחר. איזויה מספר שהיה אפשר לראות שהם נאהבים, הם נהגו לשוטט ביחד בג'ונגל. הוא היה מגיש לה פירות ואגוזים. כשהיא נכנסה להיריון, הקופות קינאו בתשומת הלב שקיבלה מהזכרים, וכשנולד לה גור, הן אכלו אותו לנגד עיניה. "היה גורא לגלות את זה", כתבה גודול. "חשבתי שהם כמונו, רק נחמרים יותר. ואז ראיתי מה הם עושים אחד לשני. ובכל זאת אני משוכנעת שיש להם נשמה, גם את החלק הרע שלה – קנאה, תחרותיות ואגו, ובעיקר את החלק הטוב שלה – אהבה. הם אפילו מתפעלים. בתוך הג'ונגל יש מפלים, והם יושבים ליד המים, ורק מסתכלים עליהם."

אחרי שעה של צוואר נקוע שמופנה אל צמרות העצים, אין לי ספק שאני לא היחידה שרמינה את עצמה מחובקת ארוכות ברועותיו של שיימפנזה. זה כמו להתאהב עם התאום שלא ידעת שהיה לך. מין משחק מתעתע כזה, דומה לי או לא דומה. אני מתה לחבק את גימלי, זה השימפנזה היחיד שהסכים לרדת מהעץ ולהתקרב אליי, פשוט ירד וסידר לעצמו מיטה מענפים, ואז שכב שם עם הרגליים